

כל נדרי: הרצח ביום הדין והנקמה שלא באה

הרצח המחריד

ביום ראשון של ר"ה שנת 1972 תשל"ג, התפלל הרב גרוסמן בבית הכנסת הגדול במגדל העמק, כשלפתע הרגיש טפיחה על גבו. כשהסתובב לאחור, עמד מולו ראש העיר "החזק" של מגדל העמק, מר צבי אלדרוטי, שאמר לו: "כבוד הרב, אני חייב לדבר אתך דחוף".

הם פנו לחדר צדדי, ושם ראש העיר שאל אותו האם שמע על הרצח אתמול בלילה? הרב לא ידע על מה הוא מדבר, וראש העיר נזף בו: "אתה רב העיר ולא יודע מה קורה פה?!"

בשנות השבעים הראשונות הגיעו אלפי יהודים עולים מרוסיה, כשחלקם שוכנו במגדל העמק. הממשלה בנתה עבורם בנייני מגורים, ושיכנו אותם בדירות החדשות. בנוסף לכך, קיבלו פטור ממס על מכשירי חשמל ורכבים שייבאו מחו"ל. כתוצאה מכך, חיו העולים החדשים מרוסיה בדירות חדשות, ורבים מהם נסעו ברכבים חדשים.

כל זה היה טוב מאוד, לו במגדל העמק גרו רק עולים מרוסיה. הבעיה הייתה, שבמגדל העמק של אותן שנים, חיו אלפי יהודים שעלו ממרוקו בשנות החמישים. באותן שנים, המדינה הייתה ענייה מאוד. לא היה לה מה להציע לאותם עולים ושיכנו אותם באוהלים. גם כשקיבלו דירות, המדינה שיכנה משפחות גדולות בדירות צפופות. והנה מגיעים להם הרוסים "האשכנזים", ומקבלים מהממשלה דירות חדשות ונוסעים ברכבים חדישים, בזמן שבישראל של אותם ימים, רכב פרטי היה לוקסוס שהיה שמור לאנשים בעלי הכנסה גבוהה בלבד. דבר זה גרם למתח רב בין הקבוצות.

בליל ראש השנה, ערכה ההסתדרות מסיבת ראש השנה לעולים החדשים.

באמצע המסיבה, אחד הנערים הוותיקים שמע את הרעש, והחליט שהוא רוצה להצטרף למסיבה. הרוסי שעמד ליד הדלת אמר לו שזו מסיבה לעולים מרוסיה ושהוא לא מוזמן. הנער נפגע מאוד מכך שלא ניתן לו להיכנס. הוא החליט שאף אחד לא יעצור אותו, והתפרץ בכוח אל תוך המסיבה.

כמה עולים הקיפו אותו ורצו לזרוק אותו מהמקום. הבחור בן ה-19 שכבר היה בעל עבר פלילי, תפס בקבוק זכוכית, שבר אותה, ותקע את חלקו השבור בצווארו של נער בן 18 בשם מישקה גרון. מישקה נפצע קשה, וכעבור זמן קצר נפטר מפצעיו.

בעוד הרוסים עומדים המומים ממה שאירע מול עיניהם, הצליח הרוצח להתחמק מהמקום. הקהילה הרוסית בעיר הייתה בהלם, אף אחד מהם לא הלך לישון. את הלילה הבא הקדישו להכנת תכנית נקמה. כל אחד הגיע עם כלי מלחמה. הם היו מוכנים לנקום ברוצח, וגמרו אומר בדעתם שלא לנוח עד שינקמו את הדם שנשפך.

ראש העיר סיפר שהוא בעצמו הלך לדבר איתם, אבל כיון שהוא מדבר רק עברית והעולים מדברים רוסית ואידיש, לא הצליח לתקשר איתם. אך דבר אחד הוא הבין טוב מאוד: אם הוא לא יעזוב את המקום הם יפגעו בו.

כעת הוא פנה לרב גרוסמן ואמר לו: "אם מישהו לא ישתלט על המהומה זה ייגמר במרחץ דמים".

השקטת הרוחות

כשהטלית על כתפיו, פנה הרב מיד למרכז העיר. בהגיעו לשם, גילה קהל גדול של רוסים עם כלי משחית בידיהם, פניהם כעוסות מהרצח, והם מוכנים לנקמה. במרכז, עמדה אמו של מישקה, הנער הנרצח, כשתמונת הנער בידה, כמזכירה לכולם מדוע התאספו.

הרב גרוסמן לא איבד זמן. הוא טיפס ועלה על חומה נמוכה, כדי שכולם

יוכלו לראות ולשמוע אותו. ולפני שהספיקו לזהות אותו, הוא זעק באידיש "אידן, אידן, קרה כאן דבר מזעזע, כיצד דבר כזה חמור יכול לקרות בעירנו. איש צעיר נרצח בדמי ימיו, ודמו החם זועק מן האדמה. אנו חייבים למחות על כך בכל התוקף".

כששמעו את הרב מדבר באידיש [?] שפה שיכלו להבין [?] השתרר שקט. כולם רצו לדעת מה יש לרב לומר. הוא פנה לקהל ואמר, "בואו איתי ונמשיך את המחאה בבית הכנסת הגדול של מגדל העמק, נעשה את זה בראש השנה, באמצע התפילה".

הוא ניגש לאם הנער הנרצח, ואמר לה, "בואי עמי". היא הצטרפה אליו. לעבר בית הכנסת צעדה תהלוכה דומיה של מאות האנשים, כשבראשה הרב והאם.

דלתות בית הכנסת נפתחו, וקהל גדול שלא היה נראה שתכנן להשתתף בתפילה, נכנס לבית הכנסת.

החזן בבית הכנסת היה יהודי מניו יורק שהגיע למגדל העמק לבקשת הרב גרוסמן. הוא פנה לאחד המתפללים ושאל אותו, "מה קורה כאן?" הלה השיב בקצרה, "מרוקאי אחד רצח רוסי אתמול בלילה, והרב מנסה למנוע רצח נוסף". כשהחזן שמע זאת, התעלף!

וכך, באמצע הבלגן, היו צריכים להשיב את נפשו של החזן. לאחר שחזר לעצמו, עלה הרב גרוסמן על הבימה ואמר לקהל, "יהודים יקרים, תראו לאיזה שפל ירדנו. כיצד דבר כזה חמור יכול לקרות בראש השנה?! בחור שזה עתה עלה עכשיו לארץ ישראל, ונשמתו ניטלה בידי יהודי בעיצומו של יום הדין?!"

הרב גם מחה על כך שההסתדרות לא מצאה זמן מתאים יותר למסיבה רועשת מאשר בעיצומו של ראש השנה. הוא דיבר זמן רב, ואז פתח את ארון הקודש והכריז, "יהודים, עליכם לדעת, אם מישהו מהנוכחים כאן ינסה לנקום ולהזיק ליהודי אחר [?] היום, בראש השנה, הוא לא יוציא את

שנתו. הרב אמר את הדברים בעוצמה כזאת שרחש קל עבר בין הקהל.

אולם הוא רצה שידעו שהוא בצד שלהם ואוהב אותם. הוא המשיך ואמר, "חברים יקרים, אנחנו לא נשתוק על רצח אחינו. אנו נדאג לכך שיקבל מאסר עולם. אבל בשום פנים ואופן, יהודי אינו יכול להרים יד על יהודי אחר. זה לא תפקידנו לנקום. זהו תפקידם של המשטרה ובית המשפט. אני מבקש, אני מתחנן, אנא, דאגו שלא תפרוץ מלחמת אחים בעיר. אני אתכם ואני אלחם עבורכם. אבל עליכם לדאוג לכך, שלא יאבדו חיים נוספים כתוצאה מכך".

בעודו נואם, נשמעו קולות נחיתת מסוק בקרבת בית הכנסת. יחד עם הצבור, יצא הרב החוצה. התברר שהיה זה המפכ"ל של משטרת ישראל בחברת קצינים בכירים. הם שמעו שעומדת לפרוץ מלחמת אחים במגדל העמק, ומיהרו להגיע למקום.

מיד כשיצאו מהמסוק, הקיפו אותם חברי הקהילה הרוסית. כולם צעקו ודיברו ונשמע בליל של קולות התושבים. המפכ"ל אמר, "אני לא מסוגל לשמוע כל כך הרבה אנשים. ארגנו משלחת ונשב לשוחח בחדר צדדי בבית הכנסת".

ראש השנה בלתי נשכח

מצד אחד של השולחן ישבו מפקדי משטרת ישראל, ומהצד השני ישבה משלחת של הקהילה הרוסית, והרב גרוסמן שימש כמתרגם בין הצדדים. לאחר שחברי הקהילה הרוסית אמרה את דברה, התחיל המפכ"ל להסביר בעברית, "עליכם להבין, המרוקאים כועסים שהרוסים קיבלו יותר ממה שהם קיבלו¹", וכן הלאה.

הרב גרוסמן הבין מיד, שאלה לא הדברים שהרוסים מסוגלים לשמוע בשעה זו, ולכן תוך כדי דיבור, "תרגם" לרוסים שהמפכ"ל הבטיח לעשות הכול כדי שהרוצח יקבל מאסר עולם, אולי אפילו עונש מוות. המקרה לא יישכח, השינויים הנדרשים בעיר יעשו ויופקו לקחים.

המשלחת הרוסית אהבה את מה שהם שמעו. במשך שני ימי ראש השנה, התרוצץ הרב גרוסמן בין שני המחנות [?] המחנה המרוקאי והמחנה הרוסי [?] כדי להרגיע את הרוחות, ולדאוג לכך שאף אחד לא ירים יד חלילה. היה זה ראש השנה שהרב לעולם לא ישכח. (Living Legend ע' 115)

עם אחד, משפחת אחת

מיד לאחר תפילת כל נדרי, אנו מצטטים כמה פסוקים מהתורה. הפסוק הראשון הוא, "ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה". זהו פסוק מִסְפָּר במדבר, אותו מכריזים מיד בפתח היום הקדוש, עוד לפני שקיעת החמה.

הפסוק הזה מספר לנו שיום הכיפורים הוא יום של סליחה ומחילה לכל יהודי באשר הוא. החזן ממשיך עם המילים שמשה רבנו אמר כאשר ביקש מהקב"ה שימחל לעם ישראל, "סלח נא לעוון העם הזה וגו'", ואז הקהל כולו מכריז שלוש פעמים את התשובה שהקב"ה נתן למשה רבנו, "ויאמר ה' סלחתי כדברך!" בשיחה מדגיש הרבי, שהקב"ה מוחל "בלב שלם". (תורת מנחם תש"נ ע' 93)

הרבי אמר פעמים רבות, שאצל הקב"ה זה "מדה כנגד מדה". כאשר אנחנו באים לבקש מהקב"ה שימחל לנו 'בלב שלם', גם עלינו מוטל למחול לשני בלב שלם. יכולים להיות חילוקי דעות בין אנשים, אנשים יכולים לא להסכים אחד עם השני, יכולות להיות דעות מנוגדות בפוליטיקה, בחיסונים וכן הלאה, אבל כולנו עם אחד [?] רוסים מרוקאים, כולם יהודים!

אנחנו לא חייבים להסכים עם מה שקורה בארץ ישראל. אבל הם אחים שלנו. אין לנו עם אחר. כשאנחנו מתאספים ביום כיפור בבית הכנסת, אנחנו מבינים שכולנו משפחה אחת.

ביום כיפור אנחנו מעוררים את הקשר העמוק שיש בין יהודי אחד לרעהו. כאשר מחזקים את הקשר הזה, בכך אנו גם מחזקים את הקשר שלנו עם הקב"ה.

כאשר נמחל לשני בלב שלם, גם הקב"ה ימחל לנו בלב שלם, ובוודאי ייתן לנו שנה טובה ומתוקה.